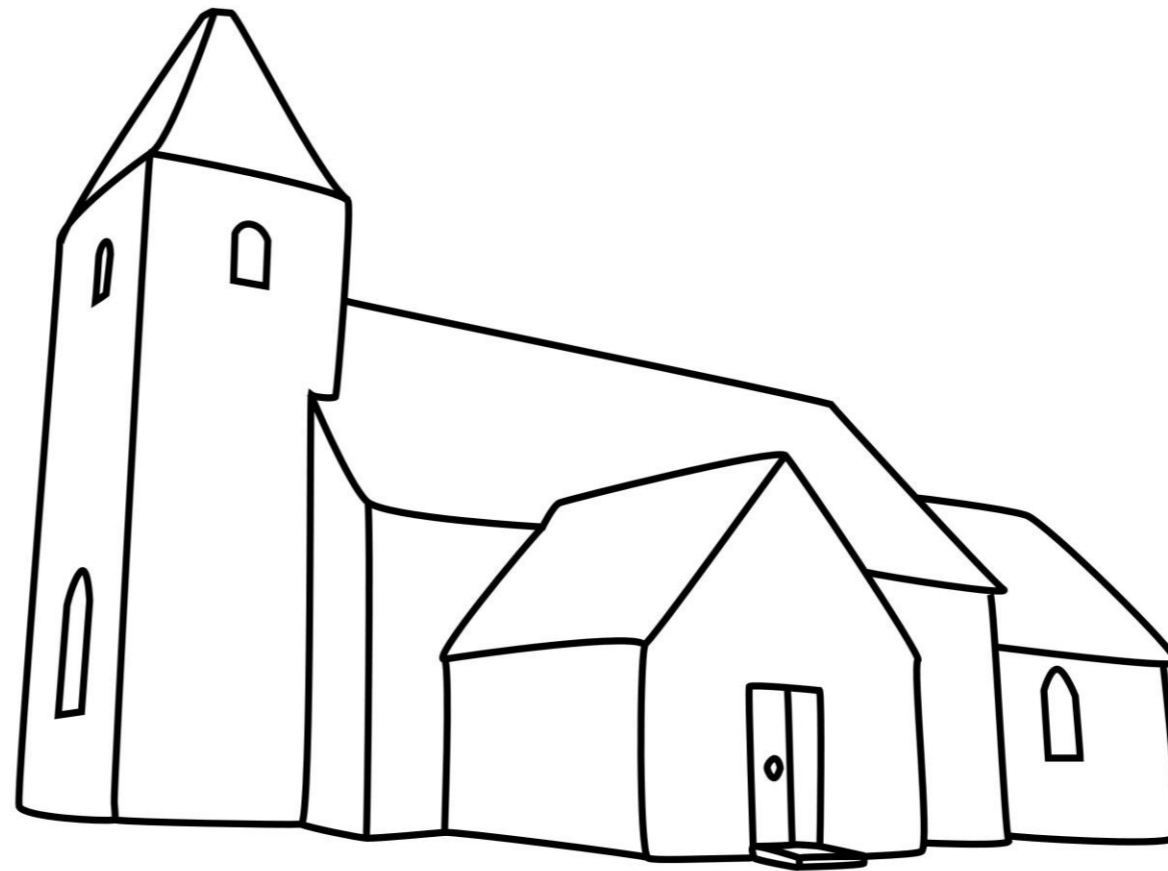

Kirker, energi og rumklima

Randers Sdr. og Ndr. Provstier

18. april 2023

Carsten Vejborg
EnergiTjenesten

Om EnergiTjenesten

- uvildig og nonprofit organisation
- dialogbaseret rådgivning
- sat i verden for at fremme energibesparelser og en bæredygtig udvikling
- etableret i 2005 og har i dag 10 ansatte

Dagens emner:

- Opvarmning i kirker – varmecirkulæret
- Skal der være grundvarme?
- Varme til organist – og hvad med orglet?
- Skimmelsvamp
- Luftfugtighed i kirken
- God praksis for udluftning
- Affugter i kirken

Varmecirkulæret

- med det formål at passe på kirken og dens inventar

- **Temperaturer i kirken – når den er i brug og ikke i brug**
- **Relativ luftfugtighed i kirken**
- **Praksis for opvarmning**
- **Dimensionering af varmeanlæg**
- **Hvor hurtigt kirken varmes op**
- **Hvordan varmeanlægget er opbygget**
- **Prøveopvarmning**
- **Registrering af rumklima i vedvarende opvarmede kirker**

Opvarmning af kirker

Periodevis:

- de fleste landsbykirker
- relativt få handlinger
- op til 2-4 aktiviteter om ugen

Vedvarende:

- større bykirker
- mange kirkelige handlinger
- aktivitet "dagligt"

Praksis for opvarmning

Periodevis opvarmet kirke:
Ikke i brug: højst 8 °C
I brug: 18 °C

Vedvarende opvarmet kirke:
Ikke i brug: højst 15 °C
I brug: 18 °C

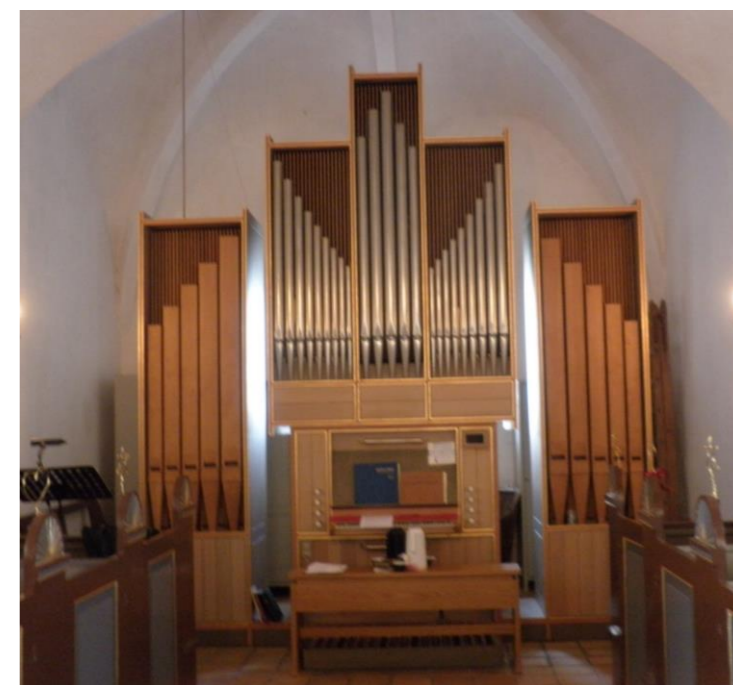
Relativ luftfugtighed: 50-80 % (ønske: 50 – 70 % !!)

Om grundvarme i kirken

- Grundvarme = mere tørt om vinteren
men sikrer ikke mod angreb af skimmelsvamp
- Skimmelsvamp angriber oftest august-september
- Grundvarme er dyrt !
ofte 25 – 50 % af varmeregningen

Myte: Orglet kræver grundvarme

- **Forkert !**
- Orglet kræver korrekt fugtighed
= mellem 50 og 70 %

Komfort for organisten

Organist-varmer

Finger-klaviatur-varmer

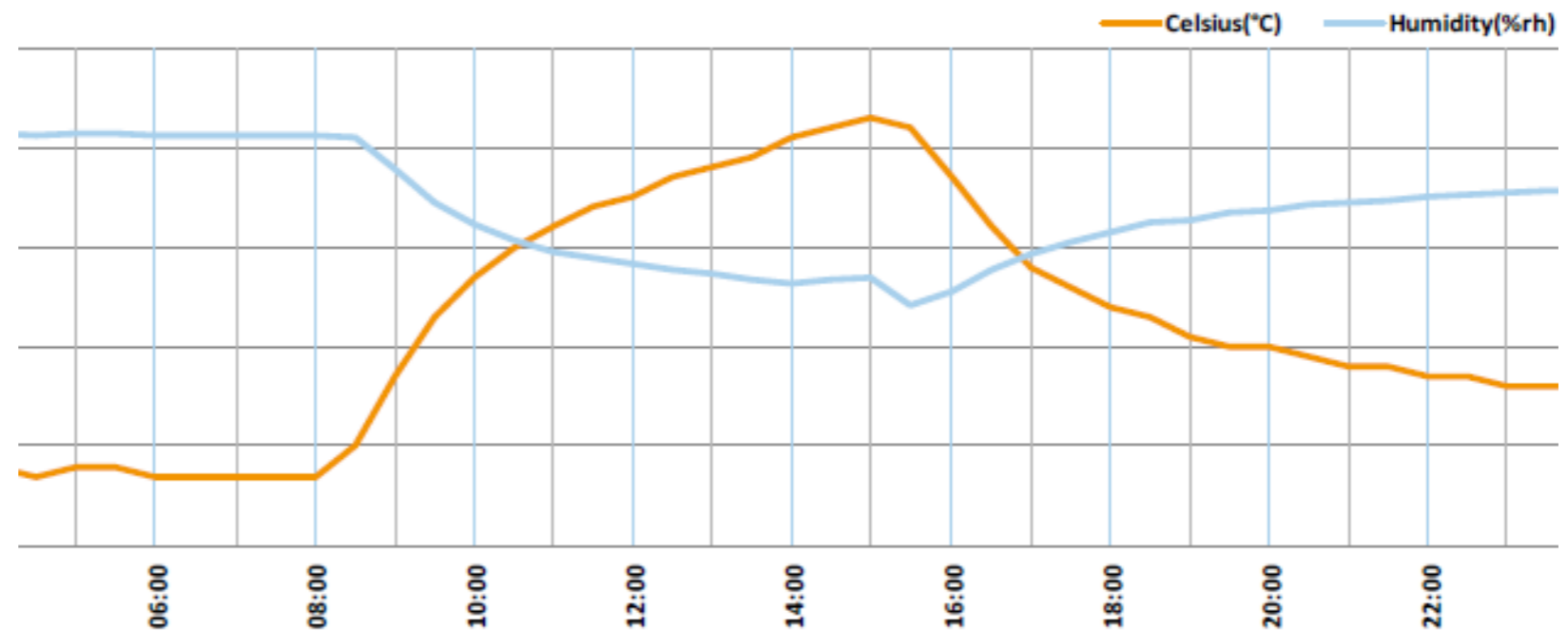

Opvarmning – på kort tid

Periodevis opvarmede kirker:

Varmeanlægget skal kunne hæve temperaturen i kirken **12 °C på 6 timer** (i gennemsnit 2 °C pr. time)

Fra +6 °C til 18 °C

Brug urstyring konsekvent

Er urstyringen "brugbar"?

- Udskift eventuelt til en brugervenlig model

Samarbejde med de omkringliggende kirker

- Vælg samme type, så det er nemt for afløsere

Gode urstyringer er dyre, men tjener sig ind på meget kort tid !

Gode urstyringer...

“Intelligente” styringer, som automatisk tænder varmen i rette tid inden gudstjenesten (indtast start- og slut-tidspunkt)

Anbefales tilkoblet internet, så de kan fjernstyres

F.eks. fra Maass og Co eller Kamp Kirkevarme

(pris 30.000 – 60.000 kr.)

Hvis fjernvarme: Styringer med ugeprogram / kalender

F.eks. Danfoss ECL Comfort 310 (også til PC)

Undgå fugtskader i kirken

- Udluftning
God praksis – og gennemtræk
- Orgeltemperator
= varmelegeme i orglet (med hygrostat)
- Evt. affugter

Undgå skimmelsvamp:

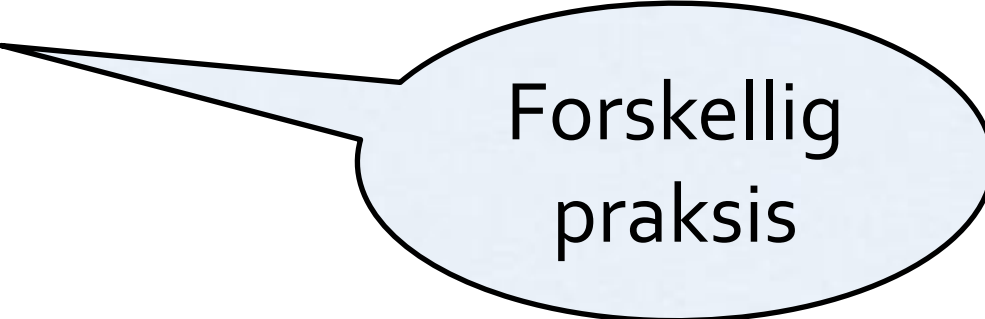
Undgå relativ luftfugtighed over 70 %
i længere perioder

Anbefalinger vedr. udluftning

3 gode måder:

- Udluftning efter (alle) gudstjenester
- "Daglig" udluftning om vinteren
- "Daglig" udluftning om sommeren

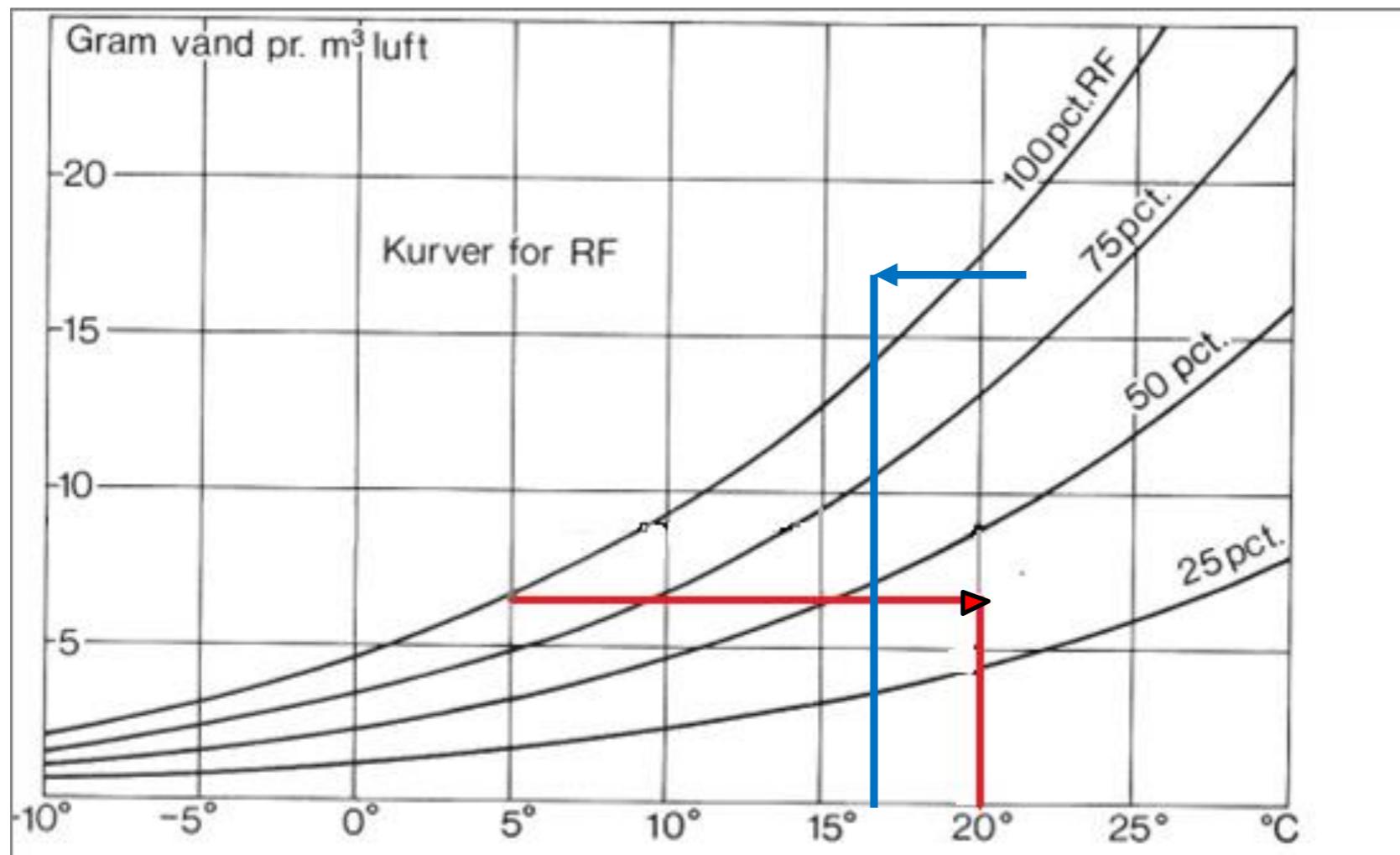
Forskellig
praksis

Undgå:

- At have trækruder / lemme åbne konstant
(medfører frisk luft, men højere luftfugtighed)

Temperatur og relativ luftfugtighed

Hvis varm, fugtig udeluft kommer ind i en kølig middelalderkirke om sommeren, så stiger den relative luftfugtighed. Især et problem i perioden august – oktober. Der kan forekomme sommerkondens (granit sten mv. i kirken "sveder")

Om vinteren opstår den modsatte situation. Det kan medføre udtørring i bykirker med vedvarende opvarmning

Klimaet inde i orglet

Orgeltemperator
Styret af hygrostat

Varmelampe
Uden styring

Affugter

**Ufravigeligt krav:
Styret af hygrostat**

Hvornår kræves tilladelse:

- **Fast installation**
- **Boring af huller til afløb**

**Mobile affugtere med beholder
kræver normalt ikke tilladelse**

Stil hygrostat til 65 – 68 %

Anbefalede affugtere

Kondensaffugtere:

- Skal gerne kunne affugte ved lav temperatur (under 10°C)

Kirkeministeriets varmekonsulent anbefaler:

- Dantherm CDT60
- Aerial AD750P (fra Anderberg Klima)

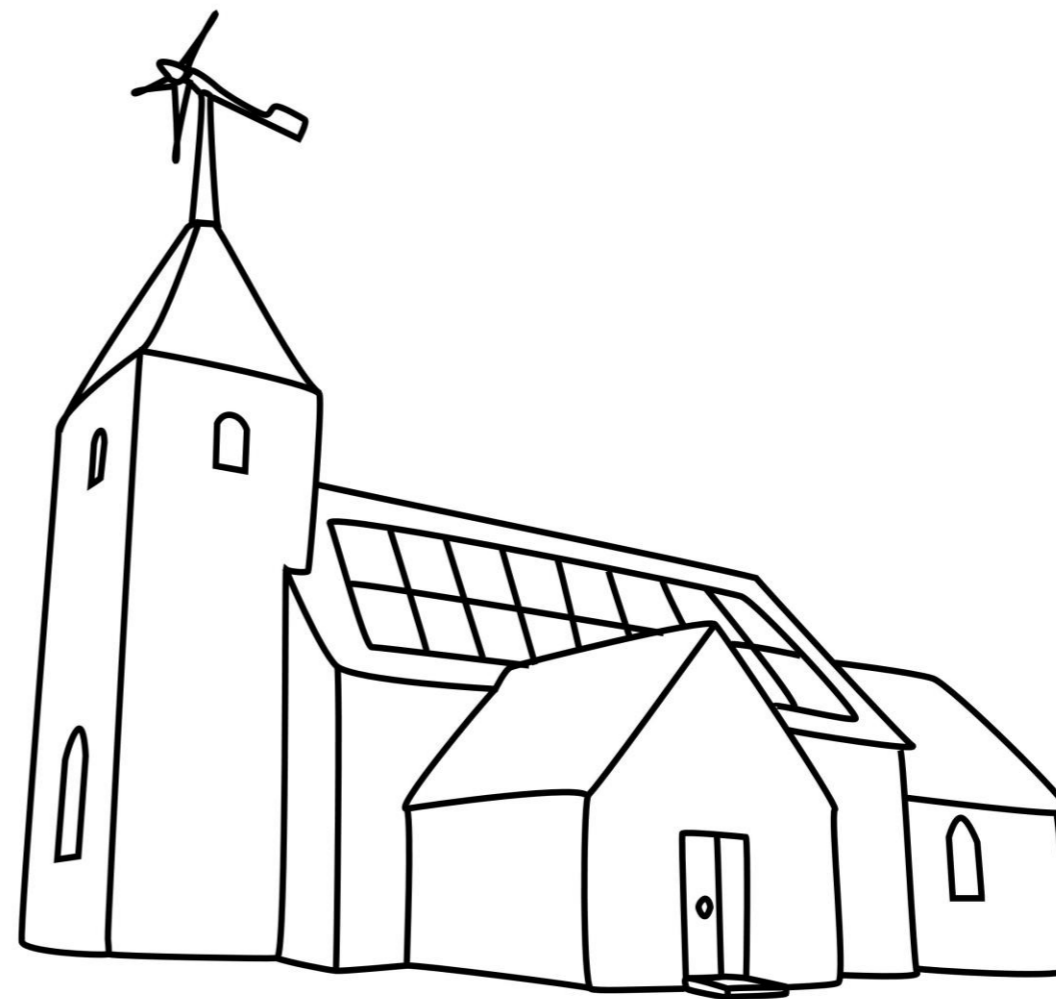
Hvis der er "ekstremt" fugtigt:

Overvej adsorptionsaffugter

(som kan køre effektivt ved meget lave temperaturer)

Adsorptionsaffugter kræver altid tilladelse, da det er fast installation

Spørgsmål?

Tak for ordet!

Carsten Vejborg

cav@energitjenesten.dk

Tlf. 2084 4923